

Meetnet vlinders

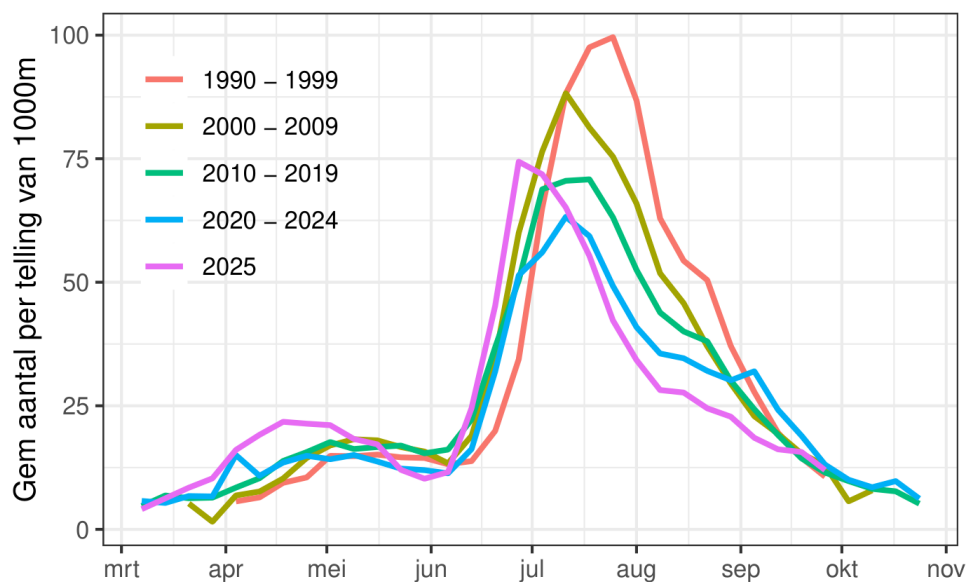
Oktober 2025

Beste teller,

Nu het oktober is geworden, is het vlinderseizoen voorbij. We willen zo snel mogelijk samen met het CBS aan de gang om indexen en trends te berekenen. Daarom vragen we u om al uw tellingen **voor 1 november 2025** in te voeren (voor zover u dat nog niet gedaan heeft) en zo nodig na te kijken of alles goed gegaan is. Dan gaan wij ervoor zorgen dat er eind maart weer een verslag ligt.

Aantal vlinders

Nu het vlinderseizoen ten einde loopt, kunnen we concluderen dat het voorjaar goed was voor onze dagvlinders, niet vaak werden zo veel vlinders geteld. De junidip was al eind mei en dieper dan normaal. Daarna liep het aantal vlinders op de routes snel op en al in de laatste week van juni piekte het totaal aantal. Dat was hoger dan we de laatste jaren gewend waren – al waren dat dan ook heel slechte vlinderjaren – maar nog steeds (veel) lager dan voor 2010. Opvallend was ook de snelle daling: al eind juli werd het rustig op de vlinderroutes. In de jaren 1990 hadden er op zo'n moment zeker twee keer zoveel vlinders gevlogen. Sinds eind juli daalt het aantal vlinders weer rustig en gestaag, en inmiddels zitten we dicht bij het langjarig gemiddelde.

Teller Ingrid Vaane schreef:

"Al meer dan 10 jaar tel ik op een route in West-Brabant. Dit is deels particulier terrein, een voormalige landbouwakker, gelegen langs de Roosendaalse Vliet. Helaas heb ik hier de argusvlinder en het zwartsprietdikkopje zien verdwijnen. Maar er zijn ook nieuwkomers, zoals bijvoorbeeld de koninginnenpage. Nog niet eerder telde ik er zoveel. En ook zag ik dit jaar weer wat meer oranje zandoogjes en icarusblauwtjes. Omdat tekenen ook één van mijn hobby's is, houd ik mijn waarnemingen in een natuurjournal bij en heb ik van mijn route een pagina getekend."

Bescherm het vlinderhart van de Veluwe!

Op zaterdag 11 oktober vindt de Veluweloop plaats: een estafette hardloopevenement dwars over de Veluwe. Teams van 12 renners lopen in verschillende etappes bijna 90 kilometer hard. De Vlinderstichting loopt ook mee. Het team *We motten doorlopen*, samengesteld uit medewerkers van De Vlinderstichting, loopt hard voor de Veluwe! ❤️

De renners lopen door een van de mooiste stukken bos en heide die Nederland te bieden heeft. Bossen afgewisseld met stuifzanden en heiden zijn rijk aan dieren en planten. Ook op zoek naar vlinders kan je veel mooie en bijzondere soorten tegenkomen. Maar het gaat niet altijd goed met deze soorten en sommigen hiervan komen alleen nog op de Veluwe voor. Deze vlinders kunnen dus wel een extra steuntje gebruiken.

12 lopers, 90 km, 1 missie: zoveel mogelijk geld ophalen voor het vlinderhart van de Veluwe.

Met deze actie vraagt De Vlinderstichting om aandacht voor dit prachtige gebied en om geld in te zamelen voor onderzoek en het uitvoeren van beheermaatregelen. Zodat iedereen kan blijven genieten van de prachtige soorten die de Veluwe rijk is.

Wilt u ons helpen om de dag nog mooier te maken? Help ons deze actie te verspreiden!

→ Doneren kan via www.geef.nl/nl/actie/we-motten-doorlopen

Meer informatie over deze sponsoringsactie:

www.vlinderstichting.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/de-vlinderstichting-loopt-hard-voor-de-veluwe

Routes voor het dwergblauwtje tellen

Het dwergblauwtje en het klaverblauwtje zijn zeldzame soorten die alleen in Zuid-Limburg aanwezig zijn. Er zijn een aantal monitoringroutes waar deze vlinders worden geteld, onder andere in de Groeve Blom, bij Berg en Terblijt en een prachtige locatie bij de Roode Beek in Brunssum. Deze routes zijn dit jaar door medewerkers van De Vlinderstichting geteld, maar dat kost enorm veel reistijd. Zijn er vlinderaars in Zuid-Limburg die deze routes zouden willen tellen? Neem dan contact op, dan komen we langs om, samen met u, die routes over te dragen.

kars.veling@vlinderstichting.nl

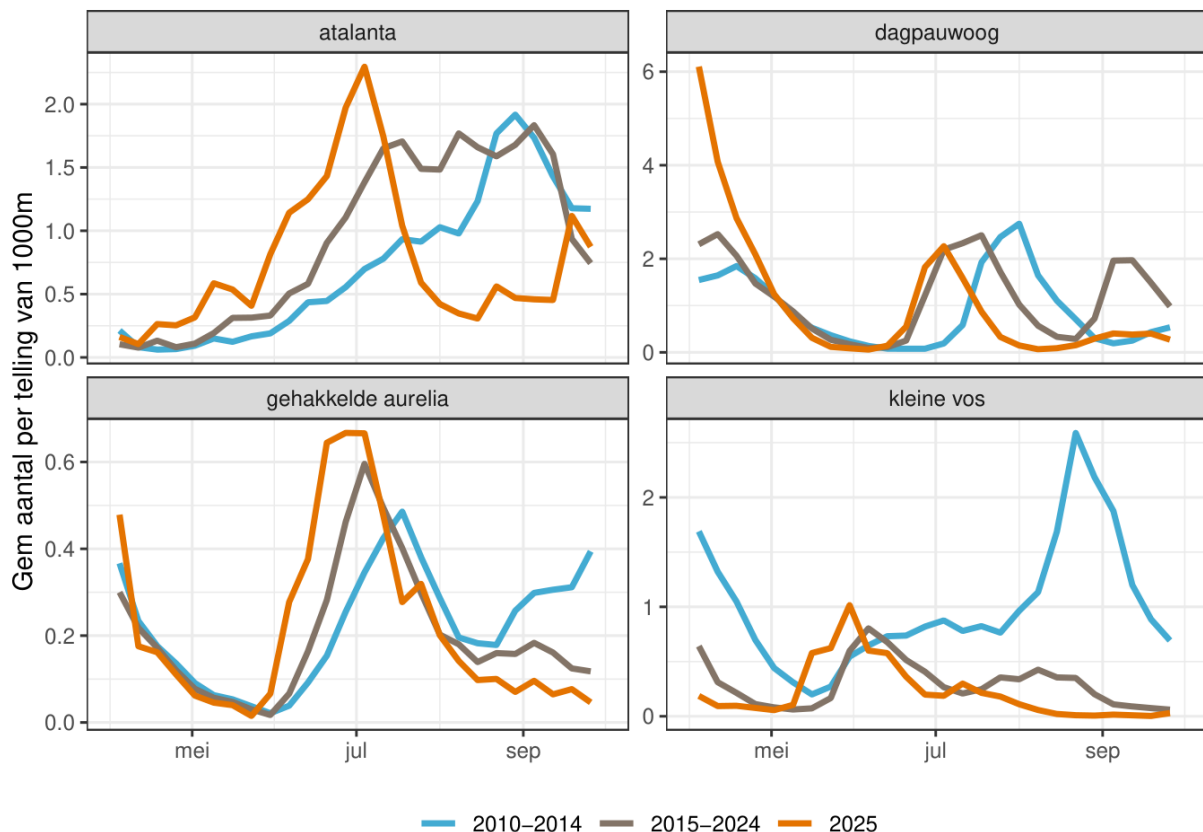

Brandnetelvlinders

Het was geen goed jaar voor de brandnetelvlinders. Na het droge voorjaar moesten de rupsen zich in mei en juni tevreden stellen met brandnetels van een matige kwaliteit. En blijkbaar werkt dat door op de volgende generaties. Want als de poppen eind juni uitkomen, moeten de vlinders meteen besluiten wat ze gaan doen: een overwinteringsplek zoeken of juist 'aan de voortplanting' gaan werken. Daarvoor moeten de vrouwtjes de eieren ontwikkelen en moet er gepaard worden met de mannetjes. Dit wordt vermoedelijk hormonaal gestuurd, en dan zal de kwaliteit van het voedsel en de temperatuur vast meespelen. De temperatuur was dit jaar het probleem niet (integendeel!), maar de voedselkwaliteit voor de rupsen wel.

We kijken naar de afzonderlijke soorten:

- De atalanta deed het dit voorjaar heel goed. Al vroeg vlogen er veel rond; ongetwijfeld een mix van overwinteraars en migranten uit het zuiden. Maar begin juli kwam de klad erin. Terwijl normaal gesproken de soort dan pas talrijk wordt, daalden de aantallen fors en pas de afgelopen weken liepen ze weer wat op.
- De dagpauwoog had vorig jaar natuurlijk een grote eerste en tweede generatie, en dus waren veel vlinders in overwintering gegaan. Dat zagen we dit voorjaar terug met duidelijk meer vlinders dan normaal. De eerste generatie was er vroeg bij en al in de eerste week van juli piekte de soort. Maar deze vlinders gingen vrijwel allemaal in overwintering en in de weken die volgden werden maar weinig rupsen gevonden. De tweede generatie was zo goed als afwezig.
- Bij de gehakkelde aurelia zien we ook dat de eerste generatie steeds eerder gaat vliegen. Maar waar vroeger vaak een tweede generatie kwam in september, was die al duidelijk kleiner tussen 2015 en 2024 en dit jaar was hij zo goed als afwezig: alle gehakkelde aurelia's in de zomer hadden een plek gezocht om te overwinteren.

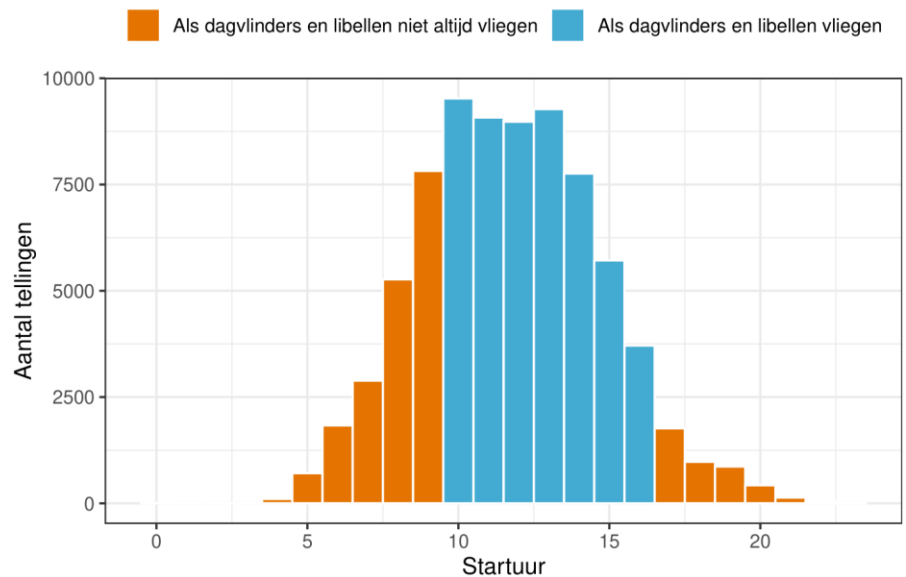

- Dit patroon zien we nog iets sterker bij de kleine vos. Voor 2014 was die ook in het vroege voorjaar al veel talrijker. Vervolgens produceerde hij twee of drie generaties in de zomer, en uiteindelijk zaten de tuinen in augustus vol met kleine vossen. Dit beeld is nu in het noorden van Nederland af en toe nog te zien, maar in de rest van Nederland is dit een beeld dat alleen mensen die voor 2014 begonnen met vlinders kijken zich nog herinneren. De afgelopen tien jaar verschoof het nog verder. De tweede generatie (in augustus) werd steeds kleiner: de vlinders van de eerste (juni) generatie gingen meer en meer meteen in overwintering. In 2025 vloog de eerste generatie al eind mei, en die vlinders gingen zich maar voor een klein deel voortplanten, de meesten gingen meteen in overwintering. Daarmee ontbreekt ook het 'vermenigvuldigingseffect' dat deze soort vroeger altijd had met na de eerste generatie een duidelijk grotere tweede en soms zelfs een nog grotere derde generatie. Al die vlinders gingen dan in overwintering en het volgende voorjaar zag je overal kleine vossen.

Flextellingen

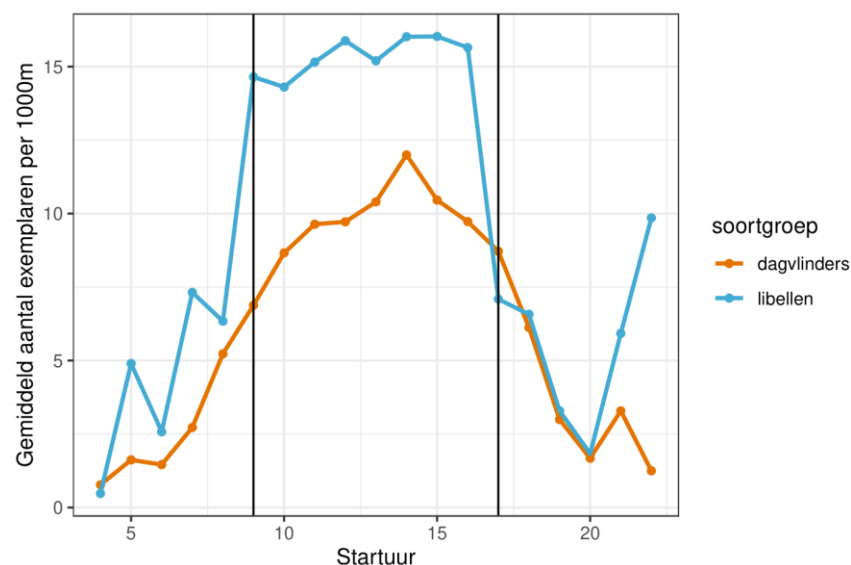
Flextellingen kun je doen met verschillende apps, waarbij de kwartiertellingen en liveatlas tellingen met de avimap app van sovon het meest gebruikt worden. Die avimap tellingen worden vaak door vogelaars gedaan (die kennen ze nu eenmaal al van het vogels tellen), en zo zitten er ook tellingen bij in alle vroegte, we gokken dat vogelaars dan om vijf uur op pad zijn om bij het ochtendkrieken vogels te tellen, en meteen ook maar de vlinders en libellen meenemen. Of zouden ze vergeten zijn om de optie voor dagvlinders- en libellentellen uit te zetten? En er wordt ook nog tot 21 uur 's avonds geteld.

In de officiële NEM-meetnetten is het de bedoeling tussen 10 en 17 uur te tellen. Vlinders en libellen zijn nu eenmaal koudbloedige dieren die zon en warmte nodig hebben om actief te worden. Ze kunnen heel onopvallend zijn als ze stil tussen de vegetatie zitten te wachten op de zon, en dan kun je zo'n telling niet vergelijken met tellingen midden op de dag: je mist een deel van de aanwezige vlinders en libellen.

Dankzij alle vroege en late tellingen van vogelaars kunnen we ook kijken hoeveel dat nu uitmaakt. Eigenlijk is het nog verbazingwekkend hoeveel libellen er zelfs al om 5 uur geteld worden. Maar de echte sprong is om 9 uur, vanaf dat moment vliegen zowel de vlinders als de libellen goed. En rond 17 uur is het ook ineens voorbij en kelderen de aantallen snel. Vooral bij de libellen is er nog een late opleving: sommige soorten vormen juist in de avondschemering nog grote opvallende groepen – bijvoorbeeld in bosranden – en die worden ook wel eens geteld.

Dankzij alle avimap tellers weten we nu ook uit echte data dat de keuze om voor de NEM meetnetten vlinders en libellen alleen tussen 10 en 17 uur te tellen een juiste was.

Dagactieve nachtvlinders

Op ruwweg de helft van de routes worden ook dagactieve nachtvlinders geteld. Maar het aantal getelde vlinders ligt veel lager dan bij de dagvlinders, waar van de talrijkste soort (het bruin zandoogje) meer dan 72.000 vlinders op 863 routes geteld werden. De gamma-uil wordt nog op de meeste routes gezien (280), maar die was verder dit jaar niet talrijk. Uiteindelijk werd nipt de sint-jansvlinder het meest geteld.

Soort	Aantal vlinders	Aantal routes
sint-jansvlinder	2757	192
sint-jacobsvlinder	2725	194
gewone heispanner	2259	48
gamma-uil	1518	280
bruine daguil	1000	94
zuringspanner	792	84
klaverspanner	463	93
kolibrievlinder	285	113
phegeavlinder	184	16
lieveling	163	68

De sint-jacobsvlinder werd net iets minder vaak geteld dan de sint-jansvlinder.

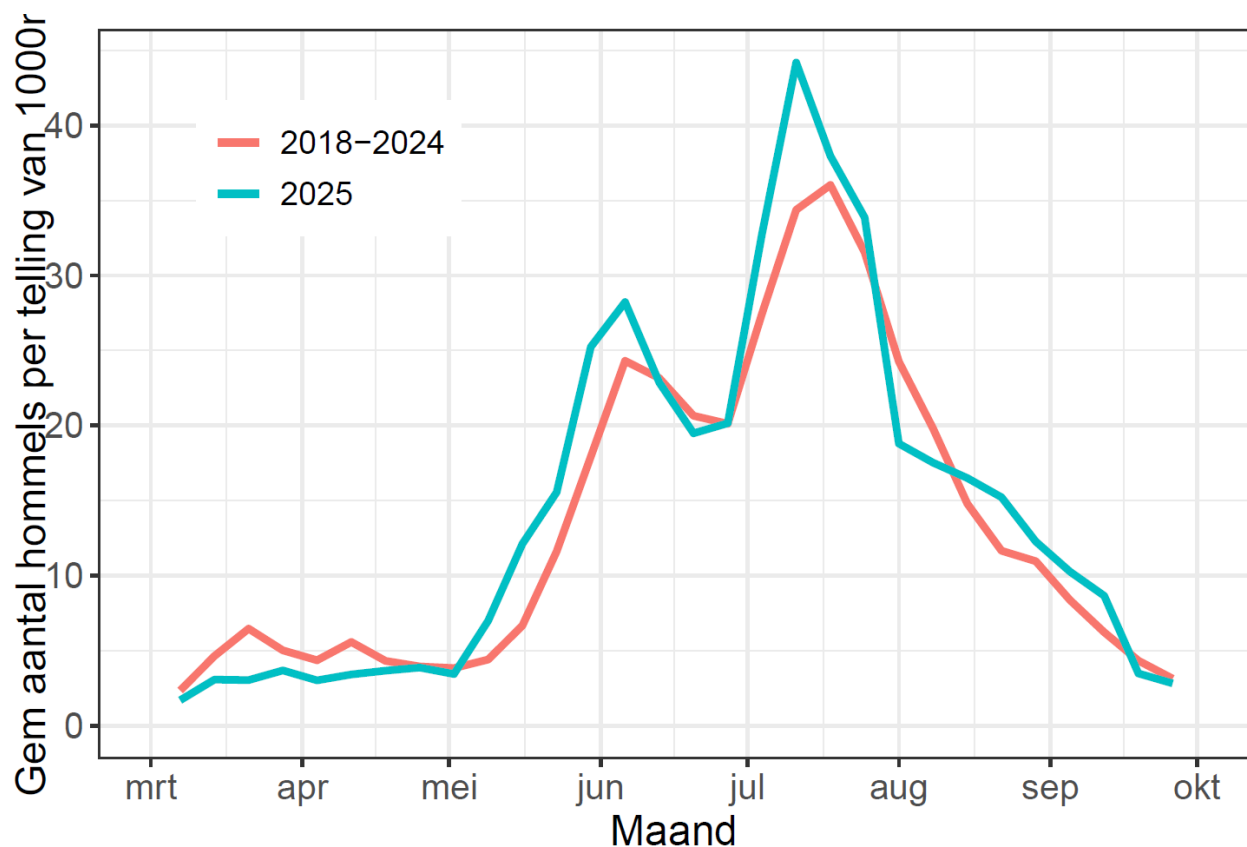
Hommels

Hommels – tellen met mooi weer in oktober

In deze nieuwsbrief alvast een korte terugblik op het afgelopen seizoen en de vraag om nog één keer te gaan tellen met mooi weer in oktober. Zelfs als u niets ziet, is de telling waardevol! Ook het vriendelijke verzoek om de tellingen van afgelopen jaar nog eens te bekijken en tellingen door te geven zover u dat nog niet heeft gedaan. Verder ontvangen wij bij uw waarneming graag foto's als u die toch al gemaakt heeft! Met name voor koekoekshommels en zeldzame soorten. Komend voorjaar volgen de resultaten van 2025 in De Vlinderbalans.

Aantallen

Nu we in de staart van het hommelseizoen zijn aanbeland, kijken we terug op het verloop van seizoen 2025 ten opzichte van voorgaande jaren. De aantallen hommels in 2025 lagen dichtbij het langjarig gemiddelde over de periode 2018-2024. Door het warme en zonnige voorjaar ontstond er een 'voorsprong' van ongeveer een week op het gemiddelde vliegseizoen. Deze voorsprong was met name te zien in de maand mei. De blauwe lijn van 2025 is ruim een week naar links verschoven t.o.v. de rode lijn, het gemiddelde van de afgelopen jaren. Interessant genoeg was deze voorsprong niet meer zichtbaar in juni en juli. De piek van de totale aantallen hommels in juli lag iets hoger dan het gemiddelde van de afgelopen jaren. Dit kwam met name omdat akkerhommel en aardhommel-groep in relatief hoge aantallen vlogen. De steenhommel was ook weer aanwezig en leek enigszins hersteld van een rampzalig 2024.

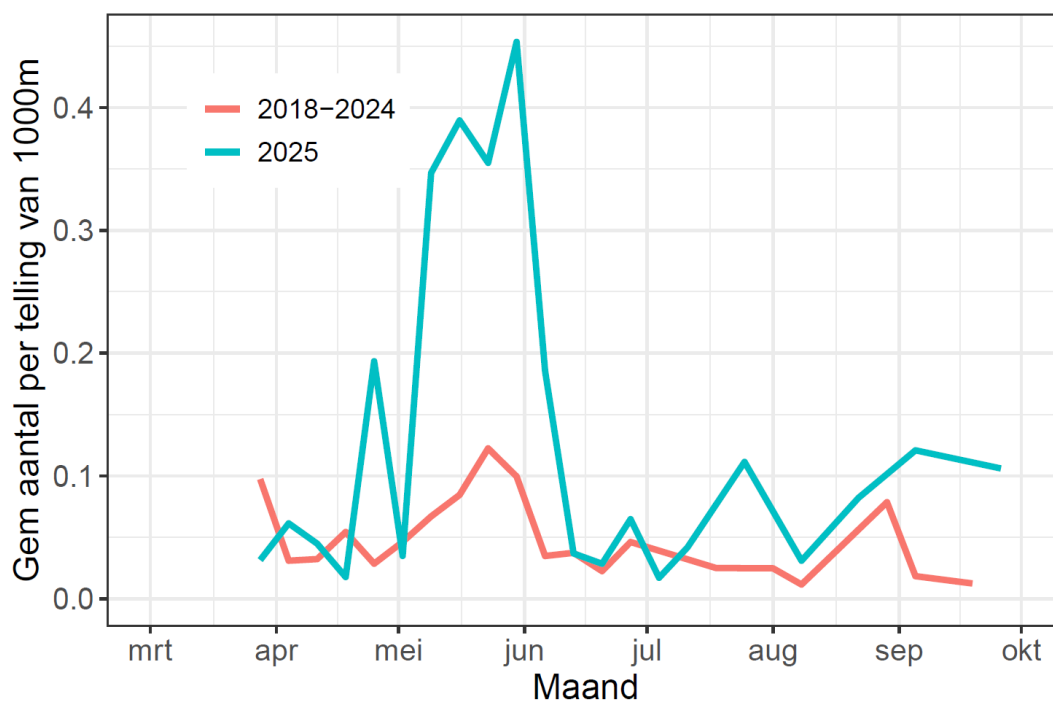
Gemiddeld aantal hommels per telling van 1000 meter in 2025 t.o.v. het gemiddelde in de jaren ervoor.

Veenhommel koningin. Foto: John Smit.

Veenhommel

Een verrassing dit jaar was de veenhommel. De veenhommel geldt als een schaarse soort van de zandgronden. Op natte heidevelden vliegt de veenhommel in een (gedeeltelijke) tweede generatie in de nazomer. Dit jaar waren de aantallen van de veenhommel absurd hoog, vooral in het voorjaar. De soort werd zelfs op verschillende plekken in het land aangetroffen in tuinen. Onderstaande grafiek laat zien dat de aantallen dit jaar vele malen hoger lagen dan het gemiddelde.

Aantallen veenhommels geteld in 2025 ten opzichte van het gemiddelde in de jaren ervoor.

Ga nog een keer tellen in oktober met mooi weer!

Ondanks dat de herfst begonnen is, zijn een aantal hommelsoorten nog niet uitgevlogen. Met name late soorten zijn nog actief. De akkerhommel is overal nog te zien en vliegt door tot en met oktober. Ook hommels van het aardhommel-complex duiken nog regelmatig op. Daarnaast vliegen een aantal zeldzame hommels ook nog tot in oktober. Zo vliegen op heidevelden op dit moment heidehommel (vooral Drenthe), veenhommel en grote veldhommel. In de delta zijn moshommel en zandhommel nog te zien. Dus, als het nog een keer lekker weer is in oktober, vergeet dan niet om nog een keer lekker naar buiten te gaan en te tellen!

Heidehommel werkster op gewone dophei. Foto: Dominic Dijkshoorn

Verzoek om tellingen in te voeren

Telt u uw telroute op papier? Vergeet dan a.u.b. niet om uw telresultaten alsnog door te geven! Het liefst voor november zodat wij alle resultaten nog eens goed kunnen bekijken. Ook vergeten tellingen van eerdere jaren zijn welkom. In het voorjaar zal het overzicht van dit teljaar opnieuw verschijnen in De Vlinderbalans.

Alsnog foto's invoeren

Hebt u foto's gemaakt van hommels ter determinatie maar deze niet ingevoerd? Zou u deze dan alsnog willen invoeren? In november zullen wij al deze foto's nog eens nalopen. Voor de duidelijkheid, het is niet verplicht om de hommels te fotograferen. We snappen dat niet iedereen een camera heeft of daarmee tijdens het tellen rondloopt. Maar mocht u wel foto's maken, dan zijn met name voor de volgende hommelsoorten foto's gewenst, omdat ze schaars zijn of lastig herkenbaar:

- Alle koekoekshommels
- Veldhommel mannetje, vrouwtjes vallen onder het aardhommel-complex
- Tuinhommel
- Veenhommel
- Zeldzame hommelssoorten

Mocht u nog foto's hebben van deze soorten, of van andere soorten, dan kunt u die alsnog invoeren! Hartelijk dank alvast.

Verzamelgroepen of verzamelsoorten gebruiken

Lastig herkenbare soorten hebben we binnen het Meetnet Hommels in 'groepen' of verzamelsoorten gestopt. Het aardhommel-complex bijvoorbeeld. De vier soorten uit het aardhommel-complex zijn in de meeste gevallen niet van elkaar te onderscheiden. Met name de aardhommel zelf is niet in het veld op naam te brengen. Door een foutje van ons was het dit jaar helaas weer even mogelijk om toch aardhommels in te voeren. Mocht u dat ook gedaan hebben, dan bij deze het vriendelijke verzoek om uw waarnemingen hier nog een keer op na te lopen. Hebt u een aardhommel ingevoerd, wilt u die dan wijzigen naar aardhommel-complex. Ook voor sommige andere soorten merken we dat mensen soms vergeten om de verzamelgroep te gebruiken. Voor de volgende soorten graag invoeren onder de verzamelsoort:

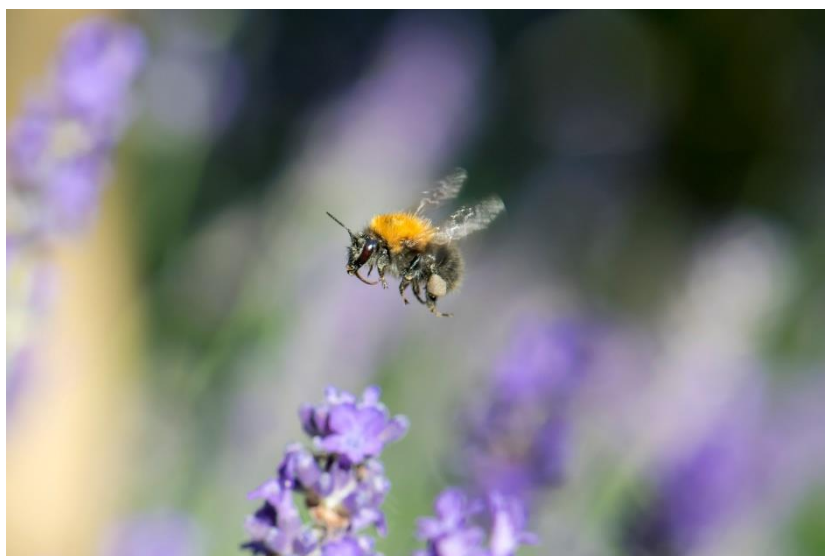
- Aardhommel: aardhommel-complex
- Vierkleurige koekoekshommel en boomkoekoekshommel: vierkleurige of boomkoekoekshommel

Bij goede foto's van de grote of tweekleurige koekoekshommel zijn deze twee soorten uit elkaar te houden. Voer deze soorten zonder foto's in als verzamelsoort:

- Grote koekoekshommel, tweekleurige koekoekshommel*: grote of tweekleurige koekoekshommel

Nultellingen zijn zeer waardevol

Ook tellingen waarbij geen enkele hommel gezien is, leveren waardevolle informatie op. Dit soort 'nultellingen' geeft ons een realistisch beeld van de hommelstand. We weten namelijk precies wat er NIET gezien is, omdat we weten dat tellers alle hommels tellen. Nultellingen komen vaker voor in het vroege voorjaar en in de nazomer, of na beheer zoals maaien. Ook na maaien is het heel belangrijk, maar niet leuk natuurlijk, om wel te tellen. Zo krijgen we een realistisch beeld van de aantallen hommels en het lokale effect van beheer op de route. Mocht u zich zorgen maken over de lage aantallen na beheer, kunt u ons altijd mailen (liefst met foto's): meetnethommels@naturalis.nl

Akkerhommel werkster op echte lavendel. Foto: Pieter Haringsma.

Nieuwsbrieven

Deze nieuwsbrief is specifiek voor tellers van het meetnet vlinders en het meetnet hommels. Er is ook een algemene nieuwsbrief van De Vlinderstichting, daar kunt u zich ook voor aanmelden op www.vlinderstichting.nl.

Wilt u ook uw ervaring delen met andere tellers?

Heeft u leuke ervaringen op uw route en wilt u die delen met andere tellers? Wij ontvangen graag uw verhaal. Stuur het naar meetnet@vlinderstichting.nl.

Contact

Mocht u contact met ons willen, dan kunt u ons altijd bellen of e-mailen.

Landelijk Meetnet Vlinders
Chris van Swaay
José Kok, Kars Veling, Maurits Mocnik
Tel.: 0317 467346
meetnet@vlinderstichting.nl

Hommelmeetnet: Johan van 't Bosch, Dominic Dijkshoorn
Meetnethommels@naturalis.nl

Deze nieuwsbrief wordt via e-mail verstuurd aan alle tellers van het Landelijk Meetnet Vlinders en het Landelijk Meetnet Hommels. Mocht u geen prijs stellen op de nieuwsbrief, dan kunt u de verzending stoppen door op meetnet.vlinderstichting.nl bij Instellingen het vakje bij Nieuwsbrief ontvangen uit te vinken. Klik hiertoe eerst op het groene vakje "aanpassen".